24. 3. 2021

ID: 112768

Rozhodčí řízení

Umožňuje-li § 13 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů výslovně, aby statuty a řády stálých rozhodčích soudů určovaly postup při jmenování rozhodců, je nutné připustit, aby určily i způsob při rozhodování o vyloučení rozhodce. Smyslem a účelem relevantní právní úpravy týkající se vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci je ochrana stran proti nikoliv nestrannému rozhodování sporů rozhodci. S ohledem na široké uplatnění zásady autonomie vůle v rozhodčím řízení – zejména ve vztahu k možnosti smluvní úpravy procesních pravidel, podle nichž bude rozhodčí řízení probíhat, není důvod stranám v rámci jejich smluvní volnosti neumožnit upravit si ex ante vlastní (mimosoudní) postup pro vyloučení rozhodce pokrývající případy vymezené v § 12 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., který by nahradil soudní postup při vyloučení rozhodce podle věty druhé § 12 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. To ovšem pouze za předpokladu, že tento bude respektovat rovnost stran a poskytne jim plnou příležitost k uplatnění jejich práv.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 23 Cdo 4006/2019-405 ze dne 16.12.2020)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobkyně České dráhy, a.s., se sídlem v P., zastoupené JUDr. K.M., LL.M., advokátem, se sídlem v P., proti žalované ŠKODA TRANSPORTATION a.s., se sídlem v P., zastoupené Mgr. R.P., advokátem, se sídlem v P, o vyloučení rozhodce z důvodu podjatosti, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 65 C 185/2015, o dovolání žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2016, č. j. 51 Co 305/2016-124, tak, že usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2016, č. j. 51 Co 305/2016-124, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením ze dne 7. 4. 2016, č. j. 65 C 185/2015-92, přerušil řízení do pravomocného skončení řízení ve věci vedené pod sp. zn. 65 C 197/2015 u Obvodního soudu pro Prahu 1.

Soud prvního stupně takto rozhodl o návrhu žalobkyně na určení, že rozhodce Mgr. M.P. je vyloučen z rozhodování v rozhodčím řízení vedeném mezi účastníky před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále též jen „Rozhodčí soud“) pro podjatost. Své rozhodnutí přitom odůvodnil tím, že v mezidobí bylo ve věci rozhodnuto rozhodčím nálezem ze dne 12. 11. 2015, sp. zn. Rsp 1327/12, přičemž žalobkyně se domáhá zrušení tohoto rozhodčího nálezu v řízení vedeném pod sp. zn. 65 C 197/2015 u Obvodního soudu pro Prahu 1. Jedním z tvrzených důvodů pro zrušení uvedeného rozhodčího nálezu je přitom i skutečnost, že ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování. Za této situace tedy měl soud prvního stupně za to, že jsou zde dány důvody pro přerušení řízení podle § 109 odst. 2 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť v řízení vedeném pod sp. zn. 65 C 197/2015 u Obvodního soudu pro Prahu 1 je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu v projednávané věci.

K odvolání žalované Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 10. 2016, č. j. 51 Co 305/2016-124, zrušil usnesení soudu prvního stupně a řízení zastavil (výrok pod bodem I), rozhodl o postoupení věci Rozhodčímu soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

(výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky před soudy obou stupňů (výrok pod bodem III).

Odvolací soud se zabýval v souladu s § 103 o. s. ř. tím, zda jsou dány podmínky řízení, tedy zda soudy mají pravomoc o vyloučení rozhodce rozhodnout, a dovodil, že nikoliv. Po právní stránce vyšel z § 12 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále též jen „ZRŘ“), přičemž poukázal na názor komentářové literatury k možnému nahrazení postupu podle § 12 odst. 2 ZRŘ postupem podle pravidel stálého rozhodčího soudu. Strany si v kupní smlouvě ze dne 9. 4. 2004 v čl. XII. odst. 7 sjednaly rozhodčí doložku. Zavázaly se zde řešit spory vzniklé v souvislosti s touto smlouvou především smírnou cestou. Spory, jež nebude možné vyřešit v přiměřené době, pak podle tohoto ujednání měly být řešeny Rozhodčím soudem složeným z 3 rozhodců v souladu s rozhodčími pravidly tohoto soudu. Z toho podle odvolacího soudu vyplývá, že strany uzavřely rozhodčí doložku, v níž se dohodly, že jejich spory bude řešit stálý rozhodčí soud, který vydal rozhodčí řád, v němž je upraven postup při vyloučení rozhodce pro podjatost.

Podle čl. 22 odst. 1 Řádu rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ve znění účinném ke dni zahájení rozhodčího řízení, tedy ke dni 29. 6. 2012 (dále jen „Řád“), je každá ze stran oprávněna odmítnout rozhodce, předsedu rozhodčího senátu nebo jediného rozhodce, jestliže má důvodné pochybnosti o jeho (jejich) nepodjatosti. Odmítnutí musí být provedeno do zahájení ústního jednání. Jestliže k odmítnutí dojde později, rozhodne se o něm jenom v případě, kdy důvod, který vedl k opožděnému odmítnutí, byl uznán za závažný. Podle odstavce 2 pak o odmítnutí rozhodce rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo jestliže odmítnutí směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o odmítnutí výlučně předsednictvo, které také rozhodne o odmítnutí jediného rozhodce.

Tímto postupem byl podle odvolacího soudu nahrazen postup podle § 12 odst. 2 ZRŘ, přičemž odvolací soud zdůraznil, že předmětné ustanovení není ustanovením kogentním, je tedy možné se od něj odchýlit, k čemuž v projednávané věci došlo. K tomu dále odvolací soud dodal, že dohody mezi stranami, resp. úpravy v Řádu, si byla vědoma i žalobkyně, která dne 10. 9. 2015 podala k Rozhodčímu soudu odmítnutí rozhodce Mgr. M.P. z důvodu podjatosti, přičemž o jeho odmítnutí rozhodovali zbývající členové rozhodčího senátu, kteří však nedošli k dohodě, proto o odmítnutí rozhodce dále rozhodovalo předsednictvo Rozhodčího soudu usnesením ze dne 21. 10. 2015 tak, že námitce podjatosti nevyhovělo.

Odvolací soud tak uzavřel, že pravomoc rozhodnout o vyloučení rozhodce není v dané věci svěřena soudu, ale orgánům rozhodčího soudu. Je zde tedy nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit (§ 104 odst. 1 o. s. ř.).

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, kterým jej napadla z důvodu nesprávného právního posouzení věci, když má za to, že napadené rozhodnutí je založeno na nesprávné aplikaci § 12 odst. 2 ZRŘ. Podle dovolatelky otázka povahy ustanovení § 12 odst. 2 ZRŘ, tj. zda se jedná o ustanovení kogentní či dispozitivní, nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud uspokojivě vyřešena, stejně tak jako otázka vztahu tohoto ustanovení a vnitřních pravidel rozhodčích soudů. Nejvyšší soud se sice k těmto otázkám vyjádřil v usnesení ze dne 5. 12. 2016, sp. zn. 23 Cdo 3022/2016, avšak jeho závěry jsou zjevně právně chybné a ve svých důsledcích neústavní. Podle dovolatelky je proto na místě, aby dovolací soud otázku právní povahy ustanovení § 12 odst. 2 ZRŘ posoudil jinak než ve shora zmíněném rozhodnutí.

Výklad zastávaný odvolacím soudem a vyjádřený rovněž ve zmíněném usnesení Nejvyššího soudu podle dovolatelky neodpovídá jazykovému znění dotčeného ustanovení. Věta druhá § 12 odst. 2 ZRŘ upravuje svébytné a ničím nepodmíněné právo stran domáhat se u obecného soudu rozhodnutí o tom, zda jsou dány důvody pro vyloučení rozhodce. Případná dohoda stran o postupu při vyloučení

rozhodce tak podle dovolatelky nezbavuje kteroukoliv z nich práva obrátit se v dané věci na nezávislý soud, neboť aplikované ustanovení je kogentní a strany se od něj dohodou nemohou odchýlit. To plyne současně i z toho, že ZRŘ je svým obsahem i účelem procesním předpisem veřejného práva, upravujícím postup v rámci rozhodčího řízení. Dovolatelka dále odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, přičemž poukazuje na zde obsažené závěry ohledně nikoliv neomezené možnosti stran, co se týká dohody na procesních pravidlech rozhodčího řízení. Výklad odvolacího soudu pak podle názoru dovolatelky vede k tomu, že vnitřní pravidla stálého rozhodčího soudu mají přednost před zákonem a mohou derogovat zákonem garantované právo účastníků řízení na to, aby otázka podjatosti a nestrannosti rozhodce byla posouzena před nezávislým soudem. Takový výklad by pak odporoval ústavnímu pořádku, konkrétně článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Dovolatelka podle svého názoru nemůže být zbavena možnosti k uplatnění postupu podle věty druhé § 12 odst. 2 ZRŘ, tím spíše, když z relevantního znění Řádu nevyplývá, že zde stanovený postup pro vyloučení rozhodce nahrazuje postup podle dotčeného ustanovení. Odvolacímu soudu dále vytýká, že nepodrobil doktrinální názory kritickému hodnocení a rozhodnutí neopatřil vlastní argumentací, čímž založil nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí. Dovolatelka dále uvádí, že jmenování a vyloučení rozhodců představují dvě věcně zcela odlišné situace, přičemž dodává, že existence důvodů pro vyloučení rozhodce představuje legitimní důvod pro zásah státu za účelem garance principů spravedlivého procesu. Podle dovolatelky totiž existuje riziko, že postupem podle Řádu nedojde ve všech případech k objektivnímu a nezávislému posouzení případné podjatosti rozhodců. Dále odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 430/2005, s tím, že Nejvyšší soud v tam řešené věci neučinil závěr o nezákonnosti postupu soudů nižších stupňů, které rozhodovaly o vyloučení rozhodce z projednání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení vedeném u Rozhodčího soudu, přičemž v Řádu Rozhodčího soudu byl již v té době upraven postup pro vyloučení rozhodce. Dovolatelka závěrem poukazuje rovněž na to, že ustanovení § 12 odst. 2 ZRŘ dopadá výhradně na situace, kdy v konkrétním případě vyšly najevo okolnosti relevantní pro vyloučení rozhodce, předmětné ustanovení se tedy podle ní zjevně netýká dohod, kterými strany obecně upravily postup pro vyloučení rozhodce, tedy např. dohod o tom, že se strany podřizují řádu určitého rozhodčího soudu.

Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání vyložila, proč má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné a proč není na místě odchýlit se od dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, přičemž navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl.

Nejvyšší soud usnesením ze dne 27. 2. 2019, č. j. 23 Cdo 1743/2017-176, odmítl dovolání žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2016, č. j. 51 Co 305/2016-124, jako nepřípustné. V tomto usnesení Nejvyšší soud uzavřel, že při řešení otázky možného nahrazení zákonem předvídaného postupu při vyloučení rozhodce pro podjatost podle § 12 odst. 2 ZRŘ postupem dohodnutým stranami, se odvolací soud neodchýlil od závěrů vyslovených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2016, sp. zn. 23 Cdo 3022/2016, přičemž Nejvyšší soud ani neshledal důvod se od nich odchýlit. Odkázal rovněž na komentářovou literaturu připouštějící možnost stran sjednat si režim odlišný od § 12 odst. 2 ZRŘ a dále na závěry Ústavního soudu vyjádřené např. v usnesení ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09, podle nichž lze mít za přiměřené (dostačující), že o stěžovatelově námitce v rozhodčím řízení (a to opakovaně) rozhodl příslušný orgán rozhodčího soudu, neboť tím nelze relevantně namítat, že zde nebylo žádné adekvátní (procesní) ochrany.

Na základě ústavní stížnosti žalobkyně Ústavní soud nálezem ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 1852/19, zrušil shora uvedené usnesení Nejvyššího soudu, neboť uzavřel, že jím bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

V předmětném nálezu Ústavní soud vyslovil, že každá Nejvyššímu soudu nikoli zjevně bezdůvodně předložená otázka by měla být Nejvyšším soudem minimálně jednou důkladně vypořádána s tím, že poté by již Nejvyšší soud mohl zásadně volit postup podle § 243f odst. 3 občanského soudního řádu a rozhodnutí odůvodňovat jen stručně. Tím Nejvyšší soud zajišťuje plnění své funkce sjednocovatele judikatury a zároveň umožňuje účastníkům řízení seznámit se s důvody, pro které byla jejich věc rozhodnuta tak, jak byla rozhodnuta.

Ústavní soud uvedl, že v projednávané věci stěžovatelka v dovolání vznesla právní otázku, zda má věta druhá § 12 odst. 2 ZRŘ kogentní, či dispozitivní povahu. Konstatovala, že se Nejvyšší soud sice k této otázce vyjádřil v usnesení č. j. 23 Cdo 3022/2016-235 ze dne 5. 12. 2016 (v němž dané ustanovení označil za dispozitivní), učinil tak ovšem jen jako obiter dictum a bez podrobnější argumentace. Stěžovatelka posléze předložila vlastní argumentaci, proč považuje dané ustanovení za kogentní. Nejvyšší soud pak dovolání odmítl jako nepřípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu odpovídá výše citovanému usnesení Nejvyššího soudu, od něhož Nejvyšší soud neshledal důvod se odchýlit. Ústavní soud však poukázal na to, že § 243f odst. 3 o. s. ř. předpokládá (krom případů, kdy je dovolání nepřípustné ze zákona či je zjevně bezdůvodné), že se posuzovanou právní otázkou Nejvyšší soud v minulosti již plně meritorně zabýval. Pak již není potřeba nové rozhodnutí podrobně odůvodňovat a v zásadě postačí odkaz na předchozí judikaturu. V projednávané věci ale dřívější rozhodnutí, které by přesvědčivě a v odpovídajícím rozsahu vyložilo druhou větu § 12 odst. 2 ZRŘ, neexistuje, neboť usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 3022/2016-235 ze dne 5. 12. 2016 (na které Nejvyšší soud v nyní napadeném usnesení odkázal) neobsahuje žádný výklad předmětného ustanovení. Nejvyšší soud v usnesení sice uvedl, že ustanovení je dispozitivní, ovšem bez jakékoli argumentace. Ostatně, v tehdejší věci šlo primárně o to, zda lze podjatost soudce (zřejmě rozhodce) namítat jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 ZRŘ. Nejvyšší soud tehdy dovolání odmítl jako nepřípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu neřešilo otázku, „která by v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu doposud nebyla řešena“. Tento závěr Nejvyšší soud vyslovil, ačkoli ve vztahu k § 12 odst. 2 ZRŘ neuvedl judikaturu vůbec žádnou. To potvrzuje, že nešlo o otázku pro věc určující, a tedy že ani nejde o otázku, kterou již lze považovat za Nejvyšším soudem v pravém slova smyslu „vyřešenou“.

Proč je podle Nejvyššího soudu § 12 odst. 2 ZRŘ ustanovením dispozitivním, z jeho usnesení č. j. 23 Cdo 3022/2016-235 podle názoru Ústavního soudu dovodit nelze. S ohledem na to se tedy nebylo možné spokojit se stručným odůvodněním napadeného usnesení Nejvyššího soudu, přičemž v této souvislosti není postačujícím ani odkaz na případné názory obsažené v komentářové literatuře. Ústavní soud dále poznamenal, že podústavní předpisy závazně interpretuje primárně soud. Samotný názor určitého autora nemůže bez dalšího postačovat, tím spíše za situace, kdy dotyčný autor vychází z toho, že podjatost rozhodce lze uplatnit jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu – na rozdíl od stávající judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu (zde Ústavní soud odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 23 Cdo 3344/2018, a usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 258/19 ze dne 13. 9. 2019). Ústavní soud pak rovněž poznamenal, že ani odkaz na usnesení Ústavního soudu nemůže opodstatnit pouhé stručné odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu napadeného ústavní stížností, neboť usnesení, kterými Ústavní soud odmítá ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost, mají z argumentačního hlediska význam toliko podpůrný. Nejvyšší soud odkazem na takové usnesení může v zásadě pouze poukázat na to, že jím předložený výklad není podle názoru Ústavního soudu protiústavní. Usnesení Ústavního soudu však obvykle nic neříká o tom, zda je výklad zákona obsažený v napadených rozhodnutích obecných soudů věcně správný (či že by jiný výklad byl protiústavní).

Uvedený postup Nejvyššího soudu tak podle Ústavního soudu vedl k porušení stěžovatelčina práva na soudní ochranu, neboť stěžovatelka vznesla prima facie nikoli nevýznamné argumenty, které zůstaly bez odpovědi, jelikož vypořádány zcela nebyly ani soudy nižších stupňů. Stěžovatelka mimo

jiné poukazovala na strukturu § 12 odst. 2 ZRŘ, vysvětlovala, že případný dispozitivní charakter by byl legislativně-technicky vyjádřen odlišně, a snažila se upozornit, že dané ustanovení míří na situace, kdy jsou již důvody podjatosti známy. Z napadeného usnesení Nejvyššího soudu (včetně usnesení, na které Nejvyšší soud odkázal) se stěžovatelka nemohla dozvědět, proč tyto argumenty neobstojí (ačkoli – což je podstatné – zákon předpokládá, že se důvody neopodstatněnosti svých argumentů dozví).

Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že napadené usnesení Nejvyššího soudu nevyhovělo požadavkům na řádné odůvodnění, přičemž se nezabýval otázkou případné protiústavnosti závěru o dispozitivnosti § 12 odst. 2 ZRŘ. Neučinil rovněž závěr ohledně přípustnosti dovolání, neboť přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud (§ 239 o. s. ř.). Případné rozhodnutí o odmítnutí dovolání pro nepřípustnost však je zapotřebí odůvodnit způsobem reflektujícím naprosto nedostatečné odůvodnění obsažené v Nejvyšším soudem citované judikatuře vztahující se k řešené otázce.

Žalobkyně na kasační nález Ústavního soudu zareagovala a dovolacímu soudu adresovala vyjádření ze dne 13. 12. 2019, které obsahuje souhrn dosavadní argumentace uvedené v dovolání. Současně poukázala na požadavek jednoznačnosti a konkrétnosti vzdání se práva na soudní přezkum důvodů podjatosti rozhodce.

Rovněž žalovaná reagovala na předmětné rozhodnutí Ústavního soudu a vyjádřila se dne 13. 1. 2020 k vyjádření žalobkyně.

Žalobkyně dále podala dne 9. 4. 2020 vyjádření k reakci žalované, v němž setrvala na své stávající argumentaci a dále zdůraznila požadavek na nezávislost a nestrannost rozhodců.

Žalovaná pak zaslala další podání ze dne 2. 6. 2020 a ze dne 24. 6. 2020.

Žalobkyně se následně opětovně vyjádřila podáním ze dne 31. 7. 2020.

Nejvyšší soud vázaný nálezem Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky) a v něm uvedenými závěry proto dovolání žalobkyně znovu projednal.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2 článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále opět jen „o. s. ř.“).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 o. s. ř.)

uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až § 238a o. s. ř.) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Podle § 242 odst. 4 o. s. ř. účastníci mohou po dobu trvání lhůty k podání dovolání měnit vymezení důvodu dovolání a rozsah, ve kterém rozhodnutí odvolacího soudu napadají; ke změně není třeba souhlasu soudu.

Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že k podáním, jimiž dovolatelka doplňovala dovolání po uplynutí dovolací lhůty, podle § 242 odst. 4 o. s. ř. nepřihlížel. Nejvyšší soud v této souvislosti odkazuje na závěry vyslovené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2018, sp. zn. 28 Cdo 4218/2017, ve kterém mimo jiné dovolací soud uvedl, že doplnil-li dovolatel své dovolání po uplynutí dovolací lhůty tak, že jiným způsobem vyložil (třebaže své dovolání „jen“ dovysvětlil), v čem spočívá nesprávnost napadeného právního posouzení, nelze k jeho podání vůbec přihlížet. Ostatně opačný závěr by vedl k tomu, že někteří účastníci by byli zvýhodnění delší lhůtou k „upřesňování“ dovolacích důvodů (přičemž hranice mezi upřesněním bez obsahové změny dovolání a doplněním je jen stěží poznatelná) díky nahodilé skutečnosti, jakou je délka doby od podání dovolání do rozhodnutí o tomto dovolání. Také Ústavní soud „nepovažuje za nezbytné, aby Nejvyšší soud měl za povinnost (v některých případech velmi složitě) u každé z námitek porovnávat, zda jde o ‚novou‘ námitku, či nikoliv, zvlášť jestliže občanský soudní řád vcelku jasně stanovuje pravidlo (v němž se prosazuje princip právní jistoty), že dovolání musí být podáno ‚kompletní‘ v zákonem stanovené lhůtě, jejíž délka je ostatně pro tento účel více než dostatečná“ (srov. nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. III. ÚS 647/15, bod 20 odůvodnění).

Dovolání shledal Nejvyšší soud přípustným pro řešení otázky dispozitivnosti § 12 odst. 2 ZRŘ, resp. otázky, zda lze prostřednictvím podřízení se řádu stálého rozhodčího soudu modifikovat zde stanovený režim a vyloučit tak možnost obrátit se na soud s návrhem o vyloučení rozhodce, neboť jde o otázku dosud v rozhodovací praxi v úplnosti nevyřešenou. Ačkoliv Nejvyšší soud vyslovil v usnesení ze dne 5. 12. 2016, sp. zn. 23 Cdo 3022/2016, jímž odmítl dovolání pro nepřípustnost, že předmětné ustanovení je dispozitivní, učinil tak pouze v rámci doprovodné úvahy obiter dictum a předmětnou otázkou se meritorně nezabýval (kromě výše uvedených závěrů vyslovených v nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 1852/19, srov. rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2020, sp. zn. 32 Cdo 698/2019). Poukazovala-li pak dovolatelka na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 430/2005, s tím, že v tam řešené věci neučinil Nejvyšší soud závěr o tom, že by postup soudu prvního stupně a odvolacího soudu spočívající v rozhodnutí o vyloučení rozhodce z projednání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení před stálým rozhodčím soudem, byl nezákonným, pak tento odkaz není případným, neboť tímto rozhodnutím bylo dovolání odmítnuto pro nepřípustnost, přičemž Nejvyšší soud se vůbec nezabýval správností postupu soudů obou stupňů.

Podle § 8 ZRŘ je rozhodce vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti (odst. 1). Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen (odst. 2).

Podle § 11 ZRŘ nestanoví-li tento zákon jiné důvody, je již určený nebo jmenovaný rozhodce vyloučen z projednávání věci, jestliže dodatečně vyjdou najevo okolnosti uvedené v § 8.

Podle § 12 ZRŘ již určený nebo jmenovaný rozhodce, u něhož vyšly najevo okolnosti uvedené v § 11, je povinen se funkce rozhodce vzdát (odst. 1). Nevzdá-li se rozhodce funkce, mohou se strany dohodnout o postupu při jeho vyloučení. Kterákoli ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud (odst. 2).

Podle § 13 odst. 2 ZRŘ mohou stálé rozhodčí soudy vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Podle § 13 odst. 3 ZRŘ jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům uvedeným v odstavci 2, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem.

Odvolací soud v dovoláním napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že sjednali-li si účastníci rozhodčí doložku, podle níž se zavázali řešit spory vzniklé v souvislosti s uzavřenou kupní smlouvou před Rozhodčím soudem a podřídili se Řádu, který upravuje vlastní postup při vyloučení rozhodce pro podjatost, nahradili tím postup obsažený v § 12 odst. 2 ZRŘ.

Dovolatelka tento závěr rozporuje, přičemž se v první řadě opírá o argumenty spojené s metodou jazykového výkladu předmětného ustanovení, když popisuje, proč uvedený výklad neodpovídá jeho jazykovému znění. Pokud by tento výklad měl platit, bylo by podle dovolatelky třeba větu druhou uvést např. formulací „nedohodnou-li se strany“. Současně s ohledem na znění předmětného ustanovení a na ustanovení související dovozuje, že dohoda podle věty první § 12 odst. 2 ZRŘ může být uzavřena toliko v případě, kdy v konkrétním případě již vyšly najevo okolnosti relevantní pro vyloučení rozhodce.

K těmto námitkám je třeba v první řadě poukázat na rozsáhlou judikaturu zejména Ústavního soudu, podle níž představuje jazykový výklad pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě a je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, či nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/9).

Pouze z jazykového výkladu § 12 odst. 2 věty druhé ZRŘ tak nelze usuzovat, že zákon nepřipouští možnost odchýlení se dohodou stran od právního pravidla v něm vymezeného. Ze znění věty první § 12 odst. 2 ZRŘ předně není zcela jednoznačné, zda má v případě zde popsané dohody zákonodárce na mysli toliko dohodu o vyloučení konkrétního rozhodce – k čemuž by mohlo vést chápání podmínky „nevzdá-li se rozhodce funkce“ jakožto časového vymezení okamžiku, po němž je možno využít zde zakotveného dispozičního oprávnění (jak činí dovolatelka); či zda je zde zakotvené dispoziční oprávnění stran širšího charakteru a je jim tak výslovně umožněno zde označené případy upravit vlastním postupem, tedy např. svěřit pravomoc třetí nestranné osobě (např. takzvané „appointing authority“) na návrh stran rozhodnout o vyloučení rozhodce z projednávání sporu. K takovému výkladu by vedlo zejména chápání výše uvedené podmínky jako podmínky věcné a dále užití slovního spojení „postup při jeho vyloučení“, kterým zákonodárce vymezuje obsah dohody podle věty první – využívá tedy formulaci obecnější, neoznačuje tuto dohodu jako dohodu o vyloučení rozhodce, či obdobným konkrétnějším způsobem. Na nejednoznačnost zkoumaného ustanovení přitom v tomto ohledu poukazuje v odborné literatuře N. Rozehnalová (Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 222). Podle názoru Nejvyššího soudu přitom nelze druhou z nabízených variant vyloučit za hranici nejširšího možného jazykového významu zkoumaného ustanovení. Z hlediska řešené otázky je však nutné zaměřit se spíše na limity autonomie vůle stran v rozhodčím řízení ve vztahu k § 12 odst.

2 ZRŘ, nikoliv na vzájemný vztah věty první a druhé, neboť čistě gramatické argumenty zde neposkytují podklad pro jednoznačný závěr o tom, zda je možné nahradit postup podle věty druhé § 12 odst. 2 ZRŘ postupem „mimosoudním“.

V obecné rovině je při výkladu § 12 odst. 2 ZRŘ možné vycházet ze závěrů vztahujících se k problematice rozhodčího řízení, jež Ústavní soud formuloval ve svém nálezu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, z nějž se mj. podává:

1) Rozhodčí řízení je druhem civilního procesu. Základní rozdíl oproti civilnímu procesu odehrávajícímu se v soudním řízení (tj. v civilním řízení soudním) spočívá ve vymezení toho, kdo plní funkci řídicího a rozhodujícího orgánu.

2) Jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení.

3) Dispoziční oprávnění stran však jdou ještě dále a umožňují procesním stranám určovat kupř. takové otázky, jako jsou osoby rozhodců, procesní pravidla, místo konání rozhodčího řízení, ústní či písemný způsob projednání věci, nebo dokonce hlediska, podle nichž má být posouzena věc sama (§ 25 odst. 3 ZRŘ).

4) Právní řád v souladu se zásadou autonomie vůle svobodně projevenou vůli stran směřující k projednání a rozhodnutí sporu rozhodcem respektuje, a proto soudům umožňuje do rozhodčího řízení zasahovat pouze v těch úzce vymezených případech, které stanoví ZRŘ.

5) Účelem rozhodčího řízení však není vyloučení či snížení úrovně ochrany, která by se stranám dostala v civilním řízení soudním. Strany pouze z nějakého důvodu (např. vyšší rychlosti či důvěrnosti projednávaných informací) považují za vhodnější, aby věc byla projednána rozhodcem.

6) Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamená vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.

7) Strany v rozhodčím řízení širokou možnost dohodnout se na procesních pravidlech (§ 19 odst. 1 ZRŘ), podle nichž bude řízení probíhat, avšak na druhou stranu tato možnost není neomezená.

8) Rovnost stran a poskytnutí plné příležitosti k uplatnění jejich práv platí i v případech, kdy postup rozhodce bude vyplývat z řádu stálého rozhodčího soudu nebo kdy jej budou určovat sami rozhodci; ostatně zřetelně to vyjadřuje druhá věta § 19 odst. 2 ZRŘ.

9) Rozsah této kontroly ze strany státu (prostřednictvím soudů) musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost.

Ačkoliv dovolatelka s poukazem na názory odborné literatury obecně uzavírá, že zákon o rozhodčím řízení je procesním předpisem, přičemž normy zde obsažené jsou zásadně kogentního charakteru, je při výkladu dotčeného ustanovení nutné zohlednit specifika zákonné úpravy rozhodčího řízení jako celku – především zákonodárcem kladený důraz na autonomii vůle procesních stran (ten se přitom odráží v samotné větě první § 12 odst. 2 ZRŘ) a omezení ingerencí do rozhodčího řízení ve smyslu výše citovaných judikaturních postulátů. Závěr o kogentnosti vykládaného ustanovení tedy musí být opřen o jeho rozumný - především teleologický výklad.

Poukazoval-li Nejvyšší soud v předchozím rozhodnutí na doktrinální výklad A. J. Bělohlávka podaný v komentářové literatuře (srov. Bělohlávek, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 442), podle nějž je s ohledem na širokou autonomii stran uplatňující se i ve vztahu k ustanovení rozhodců nutné připustit možnost smluvní modifikace režimu § 12 odst. 2 ZRŘ, přičemž strany jej mohou nahradit jiným postupem zaručujícím jejich ochranu a současně respektujícím principy použitelné pro rozhodčí řízení (zejména princip nestrannosti a rovnosti), učinil tak Nejvyšší soud proto, že se ztotožnil se zde uvedenou argumentací. Ta se zakládá především na teleologickém argumentu akcentujícím stěžejní maximu rozhodčího řízení – zásadu autonomie vůle, a to při současném respektování jejího omezení. Dále zde autor ve vztahu k možnosti úpravy způsobu rozhodování o vyloučení rozhodce v řádu stálého rozhodčího soudu s použitím argumentu podobnosti dovozuje, že umožňuje-li § 13 ZRŘ výslovně, aby statuty a řády stálých rozhodčích soudů určovaly postup při jmenování rozhodců, je nutné připustit, aby určily i způsob při rozhodování o vyloučení rozhodce. Ačkoliv přitom dovolatelka poukazuje na rozdíl mezi jmenováním rozhodce a jeho vyloučením, je zřejmé, že u obou těchto postupů musí docházet k realizaci zásady nestrannosti a nezávislosti rozhodce.

K tomu Nejvyšší soud připojuje, že smyslem a účelem relevantní právní úpravy týkající se vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci je ochrana stran proti nikoliv nestrannému rozhodování sporů rozhodci. Za tímto účelem vykládané ustanovení § 12 odst. 2 ZRŘ poskytuje stranám prostředky k dosažení vyloučení již určeného nebo jmenovaného rozhodce z projednávání věci v situaci, kdy dodatečně vyjdou najevo okolnosti vzbuzující důvodnou pochybnost o jeho nepodjatosti, přičemž sám rozhodce se funkce nevzdá podle § 12 odst. 1 ZRŘ (odborná literatura poukazuje např. na situace, kdy sám rozhodce subjektivně hodnotí objektivní okolnosti tak, že mu tuto povinnost nezakládají – srov. Bělohlávek, A. J., op. cit., s. 412). Prostřednictvím zde stanovených postupů tak strany mohou dosáhnout vyloučení rozhodce bez ohledu na jeho vůli a následně jej nahradit rozhodcem jiným, čímž má být dosaženo zejména toho, aby se případně podjatý rozhodce nepodílel na projednání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení, případně rovněž toho, aby v rozhodčím řízení nevznikaly průtahy. Zákon v takovém případě stranám umožňuje dohodnout se přímo na vyloučení určitého rozhodce, přičemž takový postup představuje nejrychlejší prostředek k dosažení jeho vyloučení. Současně však předpokládá shodu procesních stran na tom, že jsou zde okolnosti zakládající důvodné pochybnosti ohledně nepodjatosti rozhodce. V praxi může být takováto dohoda stěží dosažitelná, neboť jak v tomto ohledu poukazuje i odborná literatura, strany, které jsou ve sporu, budou obtížně hledat společnou řeč ve věci postupu vůči údajně vyloučenému rozhodci. Svou roli může hrát i fakt, že jedna ze stran se domnívá, že údajně vyloučený rozhodce může být nakloněn jejímu procesnímu stanovisku nebo prostě bude dávat přednost tomu, aby se řízení pokud možno protahovalo (viz Maisner, M. Komentář k § 12. In: Olík, M. a kol. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 63). Stranám je tedy umožněno dosáhnout vyloučení rozhodce i prostředkem nezávislým na hodnocení okolností ve smyslu § 11 ve spojení s § 8 ZRŘ jak rozhodcem, tak protistranou. Právě za tímto účelem je zde stanoven postup podle věty druhé § 12 odst. 2 ZRŘ, jenž kterékoli ze stran umožňuje domáhat se vyloučení rozhodce prostřednictvím návrhu k obecnému soudu, jenž má objektivně zhodnotit tyto namítané okolnosti.

S ohledem na široké uplatnění zásady autonomie vůle v rozhodčím řízení – zejména ve vztahu k možnosti smluvní úpravy procesních pravidel, podle nichž bude rozhodčí řízení probíhat, není důvod stranám v rámci jejich smluvní volnosti neumožnit upravit si ex ante vlastní (mimosoudní) postup pro vyloučení rozhodce pokrývající případy vymezené v § 12 odst. 2 ZRŘ, který by vedl k naplnění výše popsaného účelu a nahradil tak soudní postup při vyloučení rozhodce podle věty druhé § 12 odst. 2 ZRŘ. To ovšem pouze za předpokladu, že tento bude stanoven uvnitř „mantinelů“ zmíněných v citovaném nálezu Ústavního soudu vyplývajících z ustanovení § 18 ZRŘ – tedy bude respektovat rovnost stran a poskytne jim plnou příležitost k uplatnění jejich práv. Strany si tak mohou ujednat, že

o vyloučení rozhodce rozhodne třetí nestranná osoba, v této souvislosti zejména připadá v úvahu využití institutu tzv. „appointing authority“ (srov. Ryšavý, L. Nezávislost a nestrannost rozhodce. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2018, s. 143; či Rozehnalová, N., op. cit., s. 222). Ostatně stejně jako tomu je v případě projednání věci samé, tak i v případě vyloučení rozhodce mohou strany považovat za vhodnější, aby bylo o jeho namítané podjatosti rozhodnuto jiným orgánem či osobou. Takový postup přitom zejména může přispět k celkové rychlosti řízení, což je jedna ze zásadních výhod rozhodčího řízení. Současně nejde o popření postulátu, podle nějž má být i v řízení před rozhodci poskytována právní ochrana. Opačný výklad by přitom nejen odhlížel od projevené vůle stran směřující k svěření pravomoci k rozhodování o vyloučení rozhodce třetí osobě, ale současně by stíral stěžejní výhody rozhodčího řízení, kterými jsou mj. možnost stran dohodnout si vlastní procesní pravidla či již výše zmíněná rychlost řízení.

Strany si použití odlišného režimu mohou sjednat rovněž cestou podřízení se řádu stálého rozhodčího soudu, neboť tímto způsobem jednoznačně (s ohledem na dikci § 13 odst. 3 ZRŘ) vyjadřují vůli postupovat podle zde upravených pravidel pro postup v řízení. Podle citovaného ustanovení je stranám v rámci jejich smluvní volnosti umožněno ujednat si jinak, mohou tedy mj. použití zde upraveného postupu při rozhodování o podjatosti rozhodce vyloučit. Argumentace dovolatelky, v níž namítá, že byla zbavena svého práva podat návrh k soudu prostřednictvím „vnitřních pravidel“ Rozhodčího soudu pak není opodstatněná,
neboť opomíjí, že právě dohoda stran zakládá možnost užití zde stanovených procesních pravidel. Řád stálého rozhodčího soudu přitom nelze považovat toliko za vnitřní pravidla jeho chodu, neboť může obsahovat ve smyslu § 13 odst. 2 ZRŘ úpravu řady procesních otázek souvisejících s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců, přičemž do tohoto rámce lze zařadit i úpravu mimosoudního způsobu rozhodování o vyloučení rozhodce. Autonomní povahu statutů a řádů stálých rozhodčích soudů pak zdůrazňuje i důvodová zpráva k zákonu o rozhodčím řízení.

Vztaženo ke zde projednávané věci tak lze uzavřít, že strany si sjednaly rozhodčí doložku, podle níž se zavázaly řešit spory vzniklé v souvislosti s uzavřenou kupní smlouvou před Rozhodčím soudem a podrobily se Řádu platnému v době zahájení řízení, tedy ke dni 29. 6. 2012 (tedy Řádu ve znění účinném do 30. 6. 2012). Ten ve svém § 22 odst. 1 zakotvuje právo každé ze stran odmítnout rozhodce, předsedu rozhodčího senátu nebo jediného rozhodce, jestliže má důvodné pochybnosti o jeho (jejich) nepodjatosti. Podle odstavce 2 pak o odmítnutí rozhodce rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo jestliže odmítnutí směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o odmítnutí výlučně předsednictvo, které také rozhodne o odmítnutí jediného rozhodce. Tohoto postupu přitom dovolatelka využila a o jejím odmítnutí rozhodce Mgr. Milana Poláka z důvodu podjatosti rozhodovali jak zbývající členové rozhodčího senátu, tak - poté co tito nedošli k dohodě, předsednictvo Rozhodčího soudu usnesením ze dne 21. 10. 2015. Je-li zásadním omezením autonomie vůle v rozhodčím řízení při určení jeho pravidel důraz na rovnost stran a poskytnutí plné příležitosti k uplatnění jejich práv, přičemž to platí i v případech, kdy postup rozhodce (potažmo orgánu rozhodčího soudu) vyplývá z řádu stálého rozhodčího soudu, nelze shledat, že by výše uvedený postup z tohoto rámce vybočoval. Každé ze stran bylo umožněno odmítnout rozhodce z důvodu pochybností o jeho nepodjatosti, přičemž o jeho vyloučení rozhodovali zbylí dva členové rozhodčího senátu (jejichž nestrannost zpochybňována nebyla) a dále předsednictvo Rozhodčího soudu.

Z výše uvedeného tedy nelze usuzovat, že by dovolatelce nebyla poskytnuta přiměřená právní ochrana, ostatně odkázat lze v tomto ohledu – jak už učinil Nejvyšší soud v rámci předchozího usnesení, na usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09, podle kterého lze mít za přiměřené (dostačující), že o stěžovatelově námitce v rozhodčím řízení (a to opakovaně) rozhodl příslušný orgán rozhodčího soudu, neboť tím nelze relevantně namítat, že zde nebylo žádné adekvátní (procesní) ochrany. Tato forma právní ochrany tedy nebyla ani ze strany Ústavního soudu

vyhodnocena jako nedostatečná či dokonce protiústavní.

Nejvyšší soud dále doplňuje, že k výše uvedenému závěru ohledně použití mimosoudního postupu stanoveného v řádu stálého rozhodčího soudu při vyloučení rozhodce v rozhodčím řízení vedeném před stálým rozhodčím soudem se přiklání i výše citovaná odborná literatura. K možnosti smluvní modifikace soudního postupu při vyloučení rozhodce se však kriticky vyjadřuje L. Ryšavý, přičemž v tomto ohledu uvádí, že tuto možnost (vyloučení „soudní cesty“) připustit nelze, neboť by to vedlo k nepřiměřenému zásahu do kontrolní funkce obecného soudu (srov. Ryšavý, L., op. cit., s. 144). S touto argumentací se dovolací soud neztotožňuje, přičemž ke zde uvedeným argumentům a současně i k úvaze obiter dictum Ústavního soudu obsažené v jeho nálezu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 1852/19, týkající se možného vyprázdnění státem poskytované garance nezávislosti a nestrannosti rozhodců (za situace, kdy se tam poukazovaná judikatura kloní k závěru o nemožnosti přezkumu podjatosti v rámci žaloby na zrušení rozhodčího nálezu), dále uvádí následující.

V recentní judikatuře Nejvyšší soud vyslovil, že ustanovení § 31 písm. c) ZRŘ je aplikovatelné rovněž pro situace, kdy na straně rozhodce absentuje zákonný požadavek jeho nezávislosti či nestrannosti, neboť tyto vlastnosti jsou imanentní součástí způsobilého rozhodce. Skutečnost, že věc projednal vyloučený rozhodce, je (za splnění zákonných podmínek podle § 33 ZRŘ) důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. c) ZRŘ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1337/2019). Za této situace připuštění možnosti nahrazení postupu podle věty druhé § 12 odst. 2 ZRŘ postupem mimosoudního rozhodování o vyloučení rozhodců (byl-li tento sjednán a poskytuje-li adekvátní právní ochranu) v rámci probíhajícího rozhodčího řízení nevede k nepřiměřeným zásahům do kontrolní funkce soudu. Tuto kontrolní funkci může soud realizovat právě v případném řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Ostatně rozhodnutí soudu o vyloučení rozhodce ve smyslu § 12 odst. 2 ZRŘ by ani nemohlo poskytnout straně rozhodčího řízení účinný prostředek k ochraně jejích práv za situace, kdy již byla věc rozhodci projednána a rozhodnuta (jako tomu bylo v projednávané věci).

Vzhledem k výše uvedenému tedy Nejvyšší soud uzavírá, že odvolací soud posoudil otázku, zda lze prostřednictvím podřízení se řádu stálého rozhodčího soudu modifikovat režim § 12 odst. 2 ZRŘ a vyloučit tak možnost obrátit se na soud s návrhem o vyloučení rozhodce soudu správně a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. nebyl uplatněn důvodně.

Jelikož bylo dovolání shledáno přípustným, zabýval se Nejvyšší soud rovněž tím, zda jsou v řízení dány vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Dovolatelka v této souvislosti namítala nedostatky odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, jež ve svém důsledku měly založit jeho nepřezkoumatelnost.

Podle ustálené praxe dovolacího soudu měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly - podle obsahu odvolání - na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně pak lze říci, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly - podle obsahu dovolání - na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Již z obsahu dovolání je zřejmé, že dovolatelkou vytýkané nedostatky odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu jí nijak nebránily v tom, aby jasně a zřetelně vymezila dovolací důvod a předpoklady přípustnosti dovolání.

Nepřezkoumatelnost rozhodnutí odvolacího soudu tudíž v daném případě dána není.

Odvolací soud však zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Odvolací soud postupoval v rozporu s § 212a odst. 6 o. s. ř., podle něhož usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé, lze přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001, jež bylo uveřejněno pod č. 23/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Jestliže tedy odvolací soud v daném případě dospěl k závěru, že není dána pravomoc soudu, měl usnesení soudu prvního stupně zrušit a věc mu se závazným právním názorem vrátit k dalšímu řízení, v němž soud prvního stupně rozhodne o zastavení řízení.

V této souvislosti Nejvyšší soud pro úplnost podotýká, že v případě, že k rozhodnutí o věci je dána pravomoc rozhodce (stálého rozhodčího soudu), soud rozhodne o zastavení řízení podle § 106 odst. 1 o. s. ř., aniž by věc postupoval tomuto rozhodci (stálému rozhodčímu soudu).

Vzhledem k tomu, že odvolací soud v důsledku uvedené vady řízení rozhodl nesprávně, Nejvyšší soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu podle § 243e odst. 2 první věty o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)